

Izhaja vsak dan razen nedelj in praznikov.
Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

Uredniški in upravniški prostori
2657 S. Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXV.

Cena lista
je \$5.00

Entered as second-class matter January 23, 1918, at the post-office
in Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

Chicago, Ill., četrtek, 3. marca (March 3), 1932.

Subscription \$4.00
Yearly

STEV.—NUMBER 53

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

KITAJSKE ČETE SE UNIKAJO PRED JAPONCI

Japonci so se vrgli z vso silo na kitajske čete in jih pogrnali v beg. Japonske bombe razdeležale železniške proge. Kitajske izgube znašajo 1.800 mrtvih in ranjenih

Sangaj, 2. marca. — Kitajska armada, ki je doslej uspešno odbijala napade od vojni fronti, ki se razteza od Kiangwana do Čapeja, se je pričela umikati pred japonskimi četami, ki so z vso silo navalele na kitajske pozicije. Oddelek japonske armade je že okupiral utrbo Tačang, stiri milje zapadno od Kiangwana. Porčilo se tudi glasi, da so Japonci zasedli vsa Miaočungčen na severni strani vojne črte.

Kitajci se umikajo proti severu in zapadu, proti Nanciangu in Kunšanju. Armada je popolnoma demoralizirana. Vest iz japonskega vira se glasi, da so Kitajci izgubili 1.800 vojakov, dočim njihove izgube znašajo le 60 mrtvih.

Sangaj, 2. marca. — V smislu ultimata, katerega je večerj poslal general Kenkiči Lyeda, poveljnik japonskih čet, in v katerem je zahteval, da morajo Kitajci prenehati s transportacijo črt po železnicah, so japonski letalci pričeli metati bombe na železniške proge.

Japonska letala so se danes zjutraj pojavila nad progo Nanking-Sangaj železnice in pričela s sistematičnim uničevanjem. Ker je telegrafna in telegrafna zveza pretrgana, se ni moglo ugotoviti škode, katero so napravile bombe eksplozivne. Nekatera poročila govore, da so letalci razdeležali velik del proge in ustavili železniški promet.

General Yošiori Sirakawa, bivši japonski vojni minister, ki je večerj dospel v Sangaj in prevzel vrhovno poveljništvo, je odredil sveže čete, ki so zadnje dni prispele v Sangaj, v boj proti Kitajcem.

Nevtralni opazovalci pravijo, da je bitka, ki je sedaj v teku, najostrejša, odkar so Japonci izkrcali prve čete v Sangaju pred dobrim mesecem.

Naskoke japonske infanterije podpira artiljerija in letala. Slednja mečejo bombe od 300 do 500 funtov teže, na kitajske pozicije. Nekatera letala so oborožena tudi s strojnimi puškami.

Amendment proti prohibiciji pride na glasovanje

Washington, D. C. — Prvo glasovanje, odkar je prohibicija v moči, o protiprohibicijski naredbi pride v nižji kongresni zbornici 14. marca. Takrat pride na dnevni red peticija, katero je podpisalo 145 kongresnikov in katera določa, da zbornica vzame resolucijo kongresnika Linthicuma iz rok zborničnega justičnega odseka in glasuje o njej. Resolucija predlaga novo amandiranje zvezne ustave, namreč da se 18. amendment vzame iz območja federalne vlade in izroči državam, da vsaka zase odloči, če hoče imeti prohibicijo ali ne. Odsek je resolucijo zavrzel in najmanjšega dvoma ni, da zbornica stori isto. To glasovanje bo prva preizkušnja, kako misli sedanja zbornica o prohibiciji. Med 145 kongresniki, ki so podpisali peticijo, je 76 republikancev in 69 demokratov iz 28 držav.

Tovarnar obsojen

Haverhill, Masa. — Sodnik John J. Winn je obsodil Joseph K. Milchena, blagajnika in glavnega upravitelja Carl Shoe Co., na pet dni zapore in plačitev globo \$50, ker je kršil državni zakon s tem, da je slišil delavke delati dolgo ure. Sodnik je dejal, da morajo tovarnarji spoštovati zakone za zaščito žensk v industrijah.

Urgira bojkot proti Japonski

Japonske aktivnosti v Sangaju zahtevajo drastično akcijo, pravi Kemmerer

Washington, D. C. — (FP) — Medtem, ko predsednik Hoover in vojni ter mornariški department, odklanjajo apele pacifistov in ekonomov, v katerih urgirajo, naj se Združene države pridružio Veliki Britaniji, Franciji in Italiji, ako se te izrečejo za bojkotiranje japonskega blaga, je vidno, da se temu vprašanju posveča velika pozornost.

Zelo značilno izjavo o tem vprašanju je podal E. W. Kemmerer, profesor ekonomije na Princeton univerzi, ki je bil v zadnjih letih uposlen v raznih državah kot večak pri reorganiziranju finančnih sistemov.

"Teško si je misliti situacijo," je dejal Kemmerer, "ki bi bolj upravičevala mednarodni bojkot kot situacija, katero so ustvarili Japonci s svojimi militarističnimi aktivnostmi v Sangaju. Ako bo svet dopustil militaristični kljuk, ki kontrolira Japonsko, da bo delala kar bo hotela in nemoteno ter brez protesta s strani veselel kršila določbe mednarodnih pogodb, ni upanja za vzpostavitev svetovnega miru in vse razorožitvene konference so farsa. Edino mednarodni ekonomski bojkot lahko spametuje japonske militariste."

Senator Borah, načelnik senatnega komiteja za zunanje zadeve, ki je v ozkih stikih z uradniki državnega departmenta, nasprotuje, da bi se Združene države pridružio mednarodnemu bojkotu proti Japonci. On meni, da se Japonska s svojo militaristično taktiko itak z veliko naglico bliža prevadu, zato ni potrebno, da bi Amerika uveljavila drastične ukrepe proti Japonci.

Japonska grozi s konflikcijo ameriške pšenice

Kitajska je kupila to pšenico za nasičevanje žrtv povodnji. Skladišča pšenice prišla pod ameriško kontrolo

Sangaj, 2. marca. — Da preprečijo načrt japonskih avtoritet, ki so zagrozele, da bodo zaplenile 40.000 ton ameriške pšenice in moke, katero je kitajska komisija za odpomoč žrtvam povodnji kupila od ameriškega farmskega odboja, so direktorji komisije organizirali novo ameriško kompanijo pod imenom Flood Corporation, Inc.

Šest Američanov, ki upravljajo razne trgovske in bančne institucije v Sangaju, je v direktoriju nove korporacije, sir John Hope Simpson, angleški državljani, pa je bil imenovan za podpredsednika.

Ustanovitev nove korporacije je sledila grožnji japonskih avtoritet, da bodo okupirali distrikt Poočung v Sangaju, kjer se nahajajo skladišča pšenice. Nadaljnjih 150.000 bušjev pšenice, ki je na poti v Sangaj, bo poslanih v ta skladišča. Nova organizacija je bila ustanovljena na apel T. V. Soonga, kitajskega finančnega ministra in načelnika komisije za odpomoč žrtvam povodnji. Vsa lastnina komisije bo sedaj prešla pod protekcijo ameriške zastave.

William Hunt, ki je predsednik ameriške korporacije, je naznanil, da ima komisija več ton pšenice in moke v drugih skladiščih v mestih Hankow, Kiu-kian, Wuhu, Nanking in Cinkiang, ki se rabi za nasičevanje beguncev, ki so se rešili iz poplavljenih teritorijev.

Delavci zastavkali proti redukcijam

Stateville, N. C. — Petsto delavcev je zastavkalo proti Stateville Furniture Co., ki je odredila medzno redukcijo za deset odstotkov. To je že peta redukcija pri tej družbi v zadnjih dveh letih.

AKCIJA ZA KONČANJE KONFLIKTA V ŠANGAJU

Amerika kooperira z Ligo narodov v poskusu za doseg premirja, ki naj bi ustavil sovražnosti na Daljnem vzhodu. Hooverjev kabinet ne odobrava načrta ekonomske blokade

Washington, D. C., 2. marca. — Ameriški uradni krogi, ki so v ozkih stikih z Ligo narodov, ne pričakujejo, da bi slednja na svojem izrednem zasedanju, na katerem se bo diskuziralo o japonsko-kitajskem konfliktu, odredila drastične ukrepe proti Japonci. Velika Britanija in Amerika se nič več ne navdušujeta za ekonomski in finančni bojkot proti Japonci. To bo najbrž vplivalo na Ligo in bo nedvomno zavrgla načrt ekonomske blokade.

Dasi uradniki Hooverjeve administracije zanikajo govore, da je Liga vprašala Washington, naj pojasni stališče glede bojkota proti Japonci, znamenja vsceno kažejo, da je državni department obvestil vesele, da bi bila razglasitev svetovnega embargoa proti japonskim produktom v sedanjem času neumestna.

Da li je Stimson tudi obvestil vesele, da se večina Hooverjevega kabineta ne strinja s tistimi, ki urgirajo bojkot proti Japonci, ni znano. Mnenje praviaduje, da se diskuzija glede bojkota odgodi na poznejši čas.

Angleška vlada kooperira z Ligo narodov v gibanju, ki naj bi dovedlo do razglasitve premirja in končanja sovražnosti v Sangaju. Optimizem, ki je zadnje dni prevladoval med uradniki državnega departmenta in militarističnimi krogi, se je sicer nekoliko ohladil, ko so večerj poročila iz Tokija in Sangaja naznanila obnovitev ofenzive, kar je bil dokaz, da Japonska ne namerava modificirati svojih originalnih pogojev, da Kitajci odklopiče svoje čete iz Sangaja.

Večerj se je zvedelo, da je mornarični department odredil nadaljnje vojne ladje skozi Panski prekop na Pacifik, kajen se bodo vršili veliki manevri ameriške mornarice.

Norrisova predloga sprejeta v senatu

Načrt omejuje oblast federalnih sodišč pri izdajanju injunkcij proti delavskim organizacijam

Washington, D. C., 2. marca. — S 75 proti petim glasovom je višja kongresna zbornica večerj sprejela Norrisovo predlogo proti injunkcijam.

Agitacija, ki so jo vodile delavske unije ter progresivni senatorji in kongresniki več let, je bila uspešna. Norrisov osnutek je naperjen tudi proti takozvanim "yellow dog" pogodbam — to je dogovorom, s katerimi kompanije prisilijo delavce na obljubo, da ne bodo postali člani unij. Vsi taki dogovori v smislu Norrisove predloge nimajo nikake veljave pred sodišči.

Osnutek dalje striktno omejuje oblast federalnih sodišč pri izdajanju injunkcij v delavskih sporih. Delavcem daje pravico do organiziranja in stank brez vmešavanja federalnih sodišč ter predvideva zaščitanje spornih strank pred sodišči, predno morejo ta izdati injunkcije.

Vzlic veliki večini, ki jo je dobila Norrisova predloga v senatu, je njena končna usoda dvomljiva. Zvezno vrhovno sodišče je že v treh slučajih potrdilo veljavnost "yellow dog" pogodb. Bojazen obstaja, da bo vrhovno sodišče proglasilo predlogo za neustavno, ker omejuje oblast federalnih sodišč, zlasti v slučajih, kjer gre za žalitev sodišča.

Diskuzija o predlogi je trajala več dni. Senator Hebert je z raznimi amandamenti skušal ubiti učinkovitost predloge, toda senat je z veliko večino odklonil dodatke. Ko je bila predloga dana na glasovanje, je celo Hebert oddal svoj glas za njo.

Nelson ne bo kandidat

Chicago. — Oscar Nelson, državni bančni nadzornik, je podal izjavo, da ne bo ponovno kandidiral. Nelson je obtožen zarote v zvezi s polomom neke banke v Waukeganu.

Veliko vlagateljv meni, da bi bil Nelson lahko preprečil mnogo bančnih polomov, ako bi bil pazil na bankirje, ter jim zagrozil s kaznjijo, ker so špekulirali z denarjem vlagateljv. Nelson najbrž čuti, da ne bi bil izvoljen, zato se je kandidaturi odpovedal.

POBIJANJE FAŠISTIČNE REVOLTE NA FINSKEM

Vojasstvo je ostalo lojalno vladi in pričakuje se, da bo revolta kmalu zatrta. Trije člani kabineta podali resignacijo

Tallinn, Estonija, 2. marca. — General Wallenius, tajnik finske fašistične stranke in vodja revolte, je večerj informiral tukajšnji list "Vega Mas," da je poslal pismo finski vladi, v katerem je zahteval, da predsednik Sevnihufvud in člani njegovega kabineta resignirajo. Wallenius je dejal, da vsa Finska podpira fašistično gibanje. Razgovor med fašističnim voditeljem in uredništvom lista se je vršil po telefonu, kateremu so prisluškovali tudi finski vojaški uradniki. List jih je potem obvestil, da se Wallenius nahaja v Hameenlinnu. Par ur pozneje so že vladne čete invadirale to mesto in uvedle hišno preiskavo, toda fašističnega voditelja niso našle, ker je prej izginil.

Poročila se glase, da petstot oboževalnih fašistov še vedno kontrolira mesto Mantsala, ki se nahaja 35 milj od Helsingforsa.

Finska vlada je večerj objavila proglas, v katerem zahteva, naj fašisti do danes opoldne zapustijo Mantsalo in se vrnejo na svoje domove. Ako tega ne storijo, bo vlada odredila vojaški napad in jih prepodila s silo. Vlada je tudi pozvala v akcijo vojaško garnizijo, ki se nahaja v bližini sovjetske meje, poleg tega pa so vladne čete obkrožile glavno mesto. Vojasstvo je ostalo lojalno vladi, dasi nekatera poročila javljajo, da se je več častnikov pridružio fašistom.

Helsingfors, Finska, 2. marca

Tukajšnja militaristična garnizija je bila ojačana s novimi četami in tanki in je dobro pripravljena, da odbije fašistične napade, do katerih pa najbrž ne bo prišlo, ker so se pričele fašistične vrste krhati.

Večerj so trije ministri, Kyosti Jarvinen, N. Solja in K. E. Kilpelainen, demisionirali. Ta trojica je reprezentirala združeno stranko, ki je naklonjena fašistom.

Rudarji zahtevajo priznanje unije

Stavkarji obtoženi kriminalnega napada na stavkokaze

Nelsonville, O. — (FP) — Dočim premogovni operatorji v dolini Hoeking ištastrajo, da se ne bodo pogajali z rudarskimi stavkarji, ako ne bodo pretrgali stikov z United Mine Workers unijo, je stavkovni komitej naznanil, da se rudarji ne bodo vrnili na delo, dokler ne bodo operatorji priznali unije. Rudarji so zastavkali proti medznim redukcijam, ki so jih odredile premogovne kompanije.

Pred par dnevi se je tukaj vršila bizniška konferenca, katere se je udeležil tudi governor White. Po končani konferenci je governor izjavil, da upa, da se bo spor med rudarji in operatorji v kratkem času in mirno poravnal.

Brata Wolford, premogovna operatorja v okraju Tuscarawas, ki sta bila obtožena, da sta streljala na stavkovno stražo in ranila več rudarjev, sta violila protibotkošo proti 25 rudarjem in njihovim simpatičerjem. Obtožba se glasi, da so ti podžigali na izgrede in upor. Šerif Smith je tudi obtožil tri rudarje kriminalnega napada in destrukcije lastnine. Pravi, da so obtoženci napadli avtomobil, na katerem so se vozili importirani stavkokazi.

Člani odpomočnega komiteja za rudarske stavkarje so spelišli na farmarje v premogovnem okolišju za pomoč. Farmarji so se speli odsvajali in poslali več trukov živil za nasičevanje rudarskih družin.

Oblačilo na strani premogovne družbe

Sodnik ne priznava zakona, ki ga je uprejšlo državna legislatura

Ebensburg, Pa. — (FP) Protirudarjem, ki so zastavkali pri Hughes Coal Co., ni samo naperjena ilegna injunkcija, temveč tudi šerifova proklamacija, ki jim prepoveduje piketiranje in zborovanja. Dejstvo, da zakon striktno omejuje sodnjako trinoštvo in da sploh ne priznava šerifovih proglašov, ne ovira sodnika MacCanna in šerifa Georgea v okraju Cambria niti najmanj.

Odkar je bila napovedana stavka, katero vodi krajevna organizacija UMWA v Casandru, je bilo že 27 rudarjev aretiranih in obtoženih kravitve injunkcije, ki jo je izdal na zahtevo premogovne kompanije sodnik McCann. Obravnava se bo pričela v prihodnjem tednu.

"Šerifova proklamacija ne more imeti nikakega legalnega učinka," je izjavil tajnik komiteja Ameriške unije za civilne svobodščine napram uradnikom rudarske unije. Komitej je pripravljen pomagati stavkarjem pri vodstvu legalne bitke.

Proklamacije, ki jih izdajajo šerifi v Pennsylvaniji, so bile vedno orožje za razbijanje stank. Te prepovedujejo mirna zborovanja, piketiranja in slične stavkovne aktivnosti. Tudi proglas, ki ga je izdal šerif George, ima namen preplašiti rudarje, da bi se odrekli svojim ustavnim pravicam.

Stavka proti plačevanju stanarine se širi

New York. — Hišni posestniki v delavskih distriktih so naprosili policijo in bankirje, naj jim prikočijo na pomoč proti delavcem, ki nečejo plačati stanarine. Pravijo, da se odpor proti plačevanju stanarine širi kot prejšnji požar. Mnogo delavskih družin ne more plačati stanarine radi brezposelnosti.

Neki tammanitski uradnik je obljubil hišnim posestnikom policijsko protekcijo proti komunistom, ki uprizarjajo demonstracije proti evikcijam.

BOJ ZA FEDERALNO POMOČ SE NI KONČAN

Vsi načrti, kateri ne dvignejo nakupovalne moči konzumentov, ne bodo poživili industrijskih aktivnosti, pravi LaFollette

Pittsburgh, Pa. — (FP) — Senator LaFollette je na banketu organizacije Shriners zanikal, da bi bila federalna pomoč za brezposelne dola, in naglasil, da bitka, da kongres odobri bonondo izdaja \$5.500.000.000, še ni končana, temveč se je šele začela. Poslušalci so njegov govor navdušeno odobrvali.

Senator je zlasti kritiziral proces degradacije, kateremu so brezposelni delavci izpostavljeni v sedanjih depresiji. Ta brutalni proces, ki uničuje družine in zdravje, lahko ustavi le federalna vlada.

Citiral je izjavo ekonomista Louis Wolmansk, da so delavci izgubili 18 milijard na zaslužku v zadnjih dveh letih, deflacija pa je oropala farmarje za več kot petnajst milijard dolarjev. Trideset milijonov ljudi v mestih in skoro isto število na deželi trpi valed depresije, katere je pometila s nakupovalno močjo teh slojev ali pa je bila drastično snižana. Hišni posestniki v mestih so močno prizadeti valed depresije, ker ne morejo oddati stanovanj v najem, dočim morajo plačevati vsje davke. LaFollette je urgiral avilanje davkov na velike dohodke in dedščine ter nišje za hišne posestnike.

"Ako je kdo odgovoren za splošno krizo, je to federalna vlada, ne marine ali države," je dejal LaFollette. "Ustava določa, da mora biti federalna vlada odgovorna za blagostanje ljudstva. Ako bo še nadalje odklanjala pomoč, tedaj bo posledice trpela ta in druga generacija. Vsaka skema, ki izključuje denar iz rok konzumentov, je obsojena na izajoljenje. Kar biznis potrebuje, je večja prodaja produktov, ne posojila. Kar železnicam primanjkuje je promet, ne krediti."

Stavka oblačilnih delavcev

Delodajalci so se pristali na nekatere zahteve

New York. — (FP) — Kot izgleda bo International Ladies Garment Workers unija izvojevala večino svojih zahtev v tekoči stavki 25.000 delavcev v newyorški oblačilni industriji.

Bojevni duh med stavkarji se voča, dasi je bilo že veliko število piketov aretiranih. Pogajanja med tremi delodajalskimi organizacijami in voditelji unije so v teku. Prvi so naznanili, da so pripravljani sprejeti medzno lestvico, ki so jo predložili stavkarji, toda ne morejo garantirati minimalne tedenske mezde, ki jo lestvica vključuje.

Nova lestvica, ako bo sprejeta v celoti, bo nudila večjo zaščito delavcem kot prejšnja. Na obeh straneh prevladuje optimizem, da se bodo difference kmalu izravnale in da se bodo stavkarji v kratkem vrnili na delo.

Unija ima pred seboj veliko delo. Tudi če bo izvojevala vse svoje zahteve, ostane problem takozvanih znojnih delavnic. Unija se zaveda, da bo morala organizirati tudi te delavce, da prepreči širjenje razmer, ki prevladujejo v neorganiziranih delavnicah, v organizirani industriji. Neorganizirane delavnice so zlo, ki znižuje življenjski standard delavcev, ki so zaposleni v oblačilni industriji.

Konvencija jeklarskih delavcev Pittsburgh, Pa. — Iron Steel and Tin Workers asociacija je sklicala konvencijo, katere se ovtvori 19. aprila v Pittsburghu.

"Fundamentalno smo na dobrom" ... Calvin Coolidge.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE POMOZI NE JEKNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Narodna in Zdravna delava (from Chicago) in Kanado \$0.09 na leto, \$1.50 na pol leta, \$1.50 na četrt leta; in Chicago in letu \$1.50 za celo leto, \$1.75 za pol leta; za inoperative \$0.05.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$1.00 per year, Chicago and Europe \$1.50 per year, foreign countries \$2.00 per year.

Costs of color for drawings—Reprints are not charged. Advertising rates on application—Manuscripts will not be returned.

Number 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100.

Datum v obljubo, na primer (Jan. 21, 1923), poleg tega pa imamo na voljo tudi... (text continues)

Green se je zdramil

Papa Green, predsednik Ameriške delavske federacije, se je zdramil, toda — prepozno. Zdjaj tudi on priznava, da edino federalna vlada more še izdatno pomagati brezposelnim delavcem, vse drugo je beračija, ki za delavca nič ne pomeni. Zdjaj se tudi on zaveda, da je strašna beseda "dola" je baybav, s katerim kapitalisti in njihovi hlapi plačijo navne ljudi. Zakaj ni Green spoznal tega vsaj pred enim letom? Zakaj je alep in gluh kakal toliko časa, da je privatna dohodlost — ki je imela po njegovem in Hooverjev mnenju delati tuđeže — korenito bankrotirala?

Nekateri ljudje se ne zdramiljo toliko časa, da jih kdo lopne s kolom po glavi. Med temi je tudi mister Green.

Reprezentantje Ameriške delavske federacije danes agitirajo v kongresu za federalno finančno pomoč. Edward F. McGrady, zakonodajni zastopnik federacije, je dejal pred kratkim:

"Položaj je tako slab, da edino federalna vlada more še pomagati. Stiriindvajset milijonov oseb je v bedi in dvajset milijonov oseb naravnost berači živila, kurivo in obleko. Danes je 8,800,000 delavcev, ki nimajo nobenega dela in 7,000,000 delavcev dela le eden dan ali dva v tednu."

Glavni vodje Ameriške delavske federacije bodo morda zdaj spoznali, kakšno napako so delali, ko se niso brigali za socialno zavarovanje. Če bi Amerika danes še imela socialno zavarovanje, bi zdaj ne bilo toliko bede med brezposelnimi delavci in bi ne bilo treba bedastih pohodov v Washington, ki so jih vodili to zimo ekstremisti na obeh straneh: komunisti in katoliški "fathri".

Socialno zavarovanje še ni nobena rešitev socialnega vprašanja, je pa izdatna in pravična pomoč za delavce v boleznih, nesrečih in krizah. Amerika mora spoznati, da socialno zavarovanje je socialna potreba, ne pa miločina, ki jo lahko opravijo privatne organizacije. Brezposelnost je socialno zlo in za to zlo mora biti socialna odgovornost. Edino država mora biti odgovorna.

Kadar stare ameriške unije, ki zastopajo konservativni del delavstva, to spoznavajo, in se začnejo zavzemati za socialno zavarovanje, bo zmaga blizu v tem oziru.

V liberalnih listih je precej agitacije za zavarovanje vlog v bankah. Nekateri pišejo, da bi se zadovoljili z manjšimi obrestmi, samo če bi vedeli, da so njihove vloge absolutno varne, ako banka zapre vrata.

Osem držav je ima zakone za zavarovanje vlog, toda ti zakoni so vredni toliko kot zakon prohibicije. Bankirji se ne zmenijo za nje in jih nečejo izvajati! Vlada noče garantirati za vloge v privatnih bankah in vse druge garancije niso vredne nič. Vlada jamči le za vloge v poštni hranilnici.

Robert P. Lamont, sin tajnika za trgovino v federalnem kabinetu, je dobil povabilo sovjetske vlade, naj pride v Rusijo, kjer bo vodil živinorejo. Sovjeti mu ponujajo \$50,000 letne plače, ako pride. Mladi Lamont je velik strokovnjak v živinoreji. Pravi, da ga ponudba zanima in v kratkem poseti Moskvo, da si ogleda to stvar. Sovjetska vlada bi rada povečala produkcijo živine na najmodernejši način, zato je pravilno, da išče strokovnjake ne glede na stroške. Rusija ima 150 milijonov ljudi in samo 35 milijonov glav goveje živine; Amerika ima 120 milijonov ljudi in 65 milijonov glav goveje živine. To je velika razlika, ki pomeni, da v Rusiji pojedjo malo mesa; v Ameriki pride povprečno na osebo sto funtov mesa v letu. Živiljenjski standard je slab brez dobre mesne hrane.

Pater Kazimir Zakrajšek piše uredništvu Prosvete, da je Rafaelova družba v Ljubljani ustanovila "slovenski izseljeniški muzej" in nas prosil, da mu pomagamo zbirati za ta muzej eksemplarje slovenskih časopisov, knjig in splotih vseh tiskovin v Ameriki.

Ko je pokojni Jože Zavertnik zbiral gradivo za svojo knjigo "Ameriški Slovenci", je pisal za informacije tudi p. Zakrajšku, ki je bil takrat župnik v Chicagu. Zakrajšek je njegovo pismo enostavno ignoriral...

Glasovi iz naselbin

Zanemljive besedice iz raznih krajev

Socialistično gibanje in predstave

Detroit, Mich. — Na 23. feb. smo imeli med nami soodr. Clarence Seniorja. Pred predavanjem je bil banket, na katerem je Senior spregovoril par besed. Banket se je vrnil v prid kampanjskemu fondu jenskih volitev, v katere bo šla socialistična stranka z vso silo, v borbo za delavske pravice.

Po banketu smo se podali v Eagle dvorano, kjer je Senior imel predavanje, v katerem je razglašil vso gnilobo kapitalističnega sistema celega sveta. Krivice, katere se godijo delavstvu, smo pa sami največ krivci, ker se ne zanimamo za svoje interese kot to dela vladajoči razred. Dokler bomo pustili, da drugi mislijo za nas, tako dolgo bo kriza in depresija za nami.

Debata, katere se je vrnila med soodr. Joško Ovnom in soodr. Martin Mentonijem na 20. febr. je bila zelo živahna, udeležba je bila navdve povoljna. Navzoči so hoteli vedeti, ako je diktatura potrebna, ako pride socialistična vlada na krmilo, zato so dvorano napolnili. Ne vem kakšne vtise so soodr. in somišljeniki odnesli. Kar se mene tiče, sem vzel Ovnovo idejologijo, boljše povedano, sem bil istega mišljenja še poprej. Kapitalistični razred, ako prav poražen, se ne bo hotel meniti nič tebi nič pokoriti socialističnemu programu in ne bo hotel oddati svojega bogastva delavskemu razredu.

Sodr. Menton je v govoru omenil, ako pride socialistična stranka na krmilo, da si bomo postavili svojo policijo, serije, sodnike in vojskovo, in to samo zato, da se kapitalistični razred spet ne polasti naših pridobljenih pravic. Torej bo to diktatura, samo da bo proletarska in bo tepa sedanjih vladajočih razredov še huje kot nas danes tepe kapitalistična diktatura, ker mi smo še vsega slabega navajeni; oni se bodo morali šele privaditi. Naj bo kakor hoče, mi bomo morali brniti naše pridobljene pravice, pa naj jih branimo z demokratično diktaturo ali pa z metodo, katero oni sedaj uporabljajo na nas.

Drama "Grobovi bodo spregovorili", katere bo uprizorjena v nedeljo 6. marca, je še bila dosti oglašana, zato ni moj namen jo še podrobneje opisovati, ker bi potem izgubila privlačno silo. To je le zadnji klic na slovenski življenj v Detroitu, da se te predstave gotovo udeleži v kolikor največjemu številu in s tem poplača trud in žrtvovanje mladine in jo s tem spodbudi do še bolj uspešnega delovanja za delavske pravice. Torej ne pozabite 6. marca. Pridite vsi v Slov. delavski dom na Livernois. Pričetek igre ob treh popoldne (detroitski čas).

Priporočamo se vam tudi še vnaprej, da si zapomnite dan 10. aprila. To vam bo komedija, kar pa mora ostati tajno, da se ne začnete že sedaj smejati. Burleska "On in njegova sestra" bo došla nekaj novega za Detroit. Stalo bo dosti truda, da se postavi na oder, zato upamo, da napolnite dvorano. Nekoliko vam bomo pa še igralci pomagali, ker nas bo dovolj.

Priprava za proslavo Prvega maja so že tudi v polnem teku. Sodelovali bodo vsi klubi. Zato izvoljeni odbor je prihodno na delu, da vse potrebno pripravi. Apeliralo se bo tudi na vsa podporná društva vseh narodnosti, da z nami sodelujejo, da proslavimo edini Delavski praznik. Nadaljni program bo objavljen pozneje. — Joe Korsic.

Organizacija farmarske zadruge

Presto-Thoms Run, Pa. — Popolnoma se strinjam z Jakob Stegovim dopisom, očitoma odgovorjam na vprašanje iz Waterforda, Pa. Jas tudi podpiram, da je oni kraj krog Waterforda prvovrsten za farmarstvo v našem kraju. Prvič, ker je dobra zemlja in ker se lahko obdeluje s stroji. Drugič, ker je blizu tržnih mest, da se lahko vsak samostojni čes prodajo razni pridelki in drugi produkti. Tretjič, ker je blizu naših naselbin in to velikih in malih, ki še niso imenovani.

Dalje, ker je res kraj, da bi se zamoglo pridelati čebelarstvu, ker je najdobrekakovostna panoga kmetijstva izmed vseh drugih. Ravno za čebelarstvo sem že sam imel velike zanimanje v tej deželi, ker sem čebelaril že v stari domovini, v Ameriki sem pa študiral po prostem korespondenčnem tečaju, ki sem si ga nabavil od Penn State College, kjer ga lahko dobi vsak zastoj. V stari domovini smo morali imeti uinjake radi velikega snega in mraza ter slabih panjev. Tujak pa v mnogih krajih ni potrebno, tudi ne v Penni. Ravno ta Erie kraj v Pa. je kakor nalašč za čebelarstvo, ker imajo čebele mnogo pašo in imamo blizu trg za med (strol). Kar se tiče naselbin in okrajev ne bi smeli biti izvezti Westmoreland, Indiana, Cambria Somerset, Armstrong, sploh vsi okraji, kateri ležijo v pasu B. Q. G. V tem pasu je največ naših naselbin v Penni. Kar se pa tiče Ohio imamo pa še večje in bližje naselbine. V bližini tega kraja živi na tisoče naših rojakov, kateri bi zamogli podpirati tako farmo in zadruge.

Res je v Ameriki za milijone dolarjev produktov v takih krajih, kjer bi vožnja na trg več stala nego bi producent prejel za blago. Ravno radi tega je gledati, da se kupi farma v takem kraju, da se z malimi stroški zamorejo prodati produkti. Tudi tovarna za konzerviranje bi se dobero izplačala. Taka tovarna ne bi stala mnogo denarja, ker stroji niso dragi. Pri takem delu bi tudi lahko uposilili mnogo rojakov in deklet. Prodajali bi lahko produkte svojim rojakom in članom zadruge mnogo ceneje nego so v prodajalnah.

Kakor navaja Stegel, je tam na razpolago 800 akrov obsegajoča farma. Da bi se malo bolj zanimali rojaki za zadruštvo, bi bilo nekaj izrednega, da bi se ta farma kupila potom delnic, ker vem, da ni v slabem stanju, ker jo lastuje milijonar. Na tej farmi bi lahko gojili in redili rentabilno razno živino in pridelke. Kakor pravi Stegel, bi imeli svoje troke in bi pridelke tudi sami razpeljali svojim rojakom mnogo ceneje in sveže blago. Na tak način bi sami sebe podpirali. Redili in gojili bi lahko svoje živino in razne pridelke. Ustanovljeni bi lahko kokošjerejo, zajčjerejo, čebelarstvo, živinorejo itd. Dalje bi bile rentabilne, ker se hitro pridelujejo, jagode in drugo pritrlično drevesno in jagodno sadje in bi se lahko prodalo in odpeljalo naravnost z njiv in polja, ker bi imeli svoje troke.

Poznam rojaka Stegela osebo — z njegovim velikanskim trokom, ker ni samo farmar, nego tudi dober trgovec. On bi gotovo šel rojakom na roke v vseh ožirih. On je tudi eden med r. vimi, ki se zanima za našo zadruge. Taka zadruge je mnogo drugačna, nego so naše konzumne prodajalne. Kdor naloži denar na take delnice, se mu ni treba

bati, da mu bo denar prepadel, ker je naložen v zori. Organizirajmo se po naselbinah in pričnimo delati skupno s Steglom in se ne bomo kesali. Napravimo zadruške postaje in imejmo uradnike po vseh naselbinah. Tujak sem že prijavil Jugosl. Farmers Association. Ne vem, kako bo izpadlo. Ako bomo kaj dobro organizirali, se bomo gotovo zanimali za ta kraj in farmo. Naša želja je, da bi Stegel malo natančne opisal to farmo in ceno, vodo, poslojpe, zemljo, nasade, poti ali ceste itd. Se je čas, rojaki, za to spomlad, ako to v kratkem napravimo. Korajžo, rojaki in Jugoslavlani! — Ernak Lukancich.

Washingtonova proslava Chicago, Ill. — V tem letu se vršijo proslave 200-letnice Washingtonovega rojstva. Da ne zaostanemo za ostalimi narodnostmi, je sklenila "Jugoslavanska centralna organizacija" in "Jugoslavanska žena" mesta Chicago, da tudi mi častno proslavimo obletnico prvga predsednika naše nove domovine.

V nedeljo dne 3. aprila ob 2. popoldne se bo tozadevno vršila proslava čikaških Jugoslovancev v 131 Inf. Reg. Armory na 16. in Michigan ave. Na programu bo več prominentnih govornikov, petje in rokoborba dvanajstih rokoborcev. Vstopnice so na prodaj pri distriktnih tajnikih. Čisti dobiček bo razdeljen direktno med potrebni Jugoslavlani mesta Chicago. Apiliramo na sodelovanje vseh čikaških Jugoslovancev. Pokažimo našo solidarnost v ameriškem javnem življenju. Za publicijski odbor J. C. O. in Jug. žena, — dr. F. Paulich.

Volimo za naše kandidate! Milwaukee, Wis. — Nahajamo se v volilnem letu, zato je najboljše in najbolj potrebno, da se bavimo v naših pogovorih vedno le s tem predmetom, namreč o volitvah, tako da se bodo vsi spoznali z imeni naših kandidatov, ki jih je in jih še bo postavila soc. stranka. Potem bomo lahko na volilni dan brez skrbi volili inteligentno in vestno, ker bomo dobro in pravočasno poučeni o sposobnostih naših kandidatov, katerim lahko zaupamo naše glasove.

Glasovnica je najboljšo sredstvo, s katerim si lahko, ako hočemo, izvojujemo zmago. To je najboljšo orožje, ki ga imamo. Z njim se ne prellva človeške krvi. Za delavca pa je priporočljivo, da opusti komunistične mahinacije, ker navajajo delavstvo, da bi se pričelo streljati, ampak zaveden delavec naj se oprime orožja glasovnice in s to naj si izvojuje zmago. Ako bomo vsi do zadnjega moža tako storili in napravili kriz za soc. kandidate, tedaj smo lahko gotovi, da bo stvar drugačna v vseh postavodajah, kjer bodo naši zastopniki. Izvoliti moramo soc. kandidate v vse javne urade. Pod soc. upravo bodo depresije nemogoče.

Clevelandska politična klavnic! "Pamet" je naša najdragocnejša posest — rabite jo pravilno! (iz nezakonke "Pamet")

V citatu sem nadomestil besedo "glasovnica" z besedo "pamet", da opozorim čitatelje na dejstvo, da je republikanska politika voditelj dnevnika "Enakopravnost" šla v klasje. Razdelili so siroto med preprostim slovenskim delavskim narodom. Name jo je prišlo štiri porcije; vrnil nisem nič, ker smatram, da je "Pamet" najbolj histeričen in "selfevident" dokument aramotove sovražnikov socialističnega gibanja med nami, ergo slovenskih delavcev v Clevelandu, čeprav je ta brezpametna "pamet" izšla "za obrambo slovenskih interesov v Clevelandu".

Oglejmo si nekaj cvetk iz "pameti", ki je bila brezmejno spočeta, kajti nihče ne mara biti odgovoren zanjo. Kot vse kar je republikanskega med nami, tako tudi ta nima drugega namena kot: uničevati. V dokaz glej zaroto slovenskih republikancev okoli "E." in "pameti", da se uniči slov. soc. pevski zbor "Zarja" in klub št. 27, glej tudi "Dokument aramote", nanašajoč se na afero kluba št. 49 in ne pozabite priklicati v spomin tožbo proti kulturnemu delu zbora "Zarja".

Ker ponatis iz "pameti" ni prevedan, naj tu citiram nekaj kar diši po bojkotu naših ubogih slovenskih trgovcev.

"Ako pa ti trgovci in oni zavodi, ki imajo svoje vplivne finančne zveze s tem listom (Ameriško domovino) tega ne store, tedaj bo podpisani slovenski klub s svojimi prijatelji in somišljeniki vred vedel to upoštevati ter se v bodoče po tem tudi ravnati."

Tako "Pamet", zmazek šentklarovega republikanskega kluba, ki priobča med drugimi tudi naslednja imena članov: Vatro Gril, ki žanje poraz za porazom, dr. F. J. Kern, Leopold Kushlan, Frank Oglar, Joseph Birk, ml., Joseph Plevnik, Anton J. Terbovec, mrs. Anna Bogal, Janko N. Bogal in na stoletne dragih. Fantje okoli "E.", kam plove? Ali se vsa častnikaraka dosti (Dalje na 3. strani.)

Ako pa bi se še slučajno pripetila kakšna depresija, kar pa bi skoro ne bilo mogoče, bi pa bilo delavstvo zavarovano in protektrirano, da ne bi ginilo kot danes v jarkih in ob cestah. Tako bi bilo tudi zavarovano za onemoglost, brezposelnost in starost. Socialistični program stremi za tem, da da pomoč, federalno pomoč vsem, ki so jo potrebni. Pod sedanjim kapitalističnim sistemom tega ni, ker se ne brigajo za delavce. Pogledjmo v Milwaukee, ki je pod soc. upravo že mnogo let. Današ je to najvzornjeje mesto v Ameriki. Milwaukee ima socialno zupana. Zato pa priporočam vsem volilec tu in v drugih mestih in državah, da oddajo svoje glasove soc. kandidatom, ako jih imajo. Primarne volitve v Milwaukee bodo na 15. marca, glavne pa na 5. aprila. Pet soc. kandidatov Endorsed by Socialist Party

VOH MAYOR DANIEL W. HOAN

CITY COMPTROLLER JOHN BANACHOWICZ CITY ATTORNEY MAX RASKIN

CITY TREASURER JOHN W. MUDROCH JUSTICE OF THE PEACE CARL HAMPPEL

(na sliki), ki jih bomo lahko volili v tem mestu, so: sedanji župan D. W. Hoan, ki ponovno kandidira za župana, mestni kontroler John Banachowicz, mestni pravdnik Max Raskin, mestni blaginik John W. Mudroch, mifovni sodnik Carl Hampel, poleg teh pa bomo imeli še v vaškem wardu, katerih je 27, po enega kandidata za aldermana in v distriktih po enega supervizorja. V 5. wardu, kjer živi največ Slovencev, je kandidat za aldermana William Tesch in za supervizorja Herman G. Tucker.

Priporočam, da volite za označene kandidate! — Joseph Ule.

Članur tudi piše, da "socialistično orientiran izseljenec se od ostalih razlikuje samo po tem, da to svoje grešno mlačnost (napram domovini) utemeljuje s stariim goličičnim argumentom... da se namreč njega kot socialistična nacionalne zadeve ne tičeje." Noben naš socialist ne bo trdil tega, da ga zadeve njegove prvotne domovine sploh ne brigajo; saj se zanimamo za zadeve stare domovine prav tako kot za zadeve drugih dežel. Toda razlika med nami in onimi v "nacionalnem" taboru je, da smo socialisti mednarodni, da se ne damo ukleniti v ozke nacionalne meje, da so interesi splošnosti (človeštva v splošnem) pred interesi posamezne mišljne skupine; zaradi tega smo socialisti vedno odklanjali ozkočrtni nacionalizem, ki je bil, s katerim človeštvo bi je po sebi, bič, ki bo prej ali slej moral priti na grmado.

Očitek glede grešne "mlačnosti" pa lepo odklanjamo. Slovenski socialisti v Ameriki smo bili in smo še za zblizanje in za poglobitev odnošajev med nami in slovenskimi delavci v stari domovini — ni nam pa za zblizanje z "nacionalistično" usmerjenim meščanstvom, za poglobitev odnošajev med nami in tisto "oficijelno" domovino, ki nas je in nas še prezira, omalovažuje in podcenjuje in ki je bila namram nam smerom tako mlačna, da bolj biti ni mogla! Mi se vam odtujujemo, da, toda po vsi krivdi!

In še to-le: Delavčeva domovina je tam, kjer so dani pogoji za njegov obstanek. Kjer najde kruh, tam je — doma. Rojstni kraj je samo — rojstni kraj. (Konec.)

Umetno grajenje atomov

Radioaktivni procesi so, kakor znano, posledica razpadanja atomov. Ti procesi se dogajajo v naravi, slavnemu fiziku Rutherfordu pa se je prvič posrečilo, da je razbijal atome umetno z bombardiranjem kakšne snovi z žarki alfa, atomskimi jedri helija. Velika vrsta prvin se da na ta način že razbijati, to se pravi s kompliciranejšo atomske zgradbe priversti v preprostejše zgradbe. Tehniki upajo, da bodo nekoč lahko izkoriščali energije, ki se sproščajo pri razbijanju atomov in ki so tako silne, da se z njimi ne morejo primerjati nobeni doslej znani viri energije.

Dočim je umetno razbijanje atomov vsaj deloma že povsem mogoče dejstvo, dosedaj je niso opazovali nasprotnega procesa, namreč naravnega ali umetnega ispreminjanja preprostejših atomskih jeder v kompliciranejša. Pred kratkim pa je nemškima profesorjema Beckerju in Botheju uspelo tudi to. Pri bombardiranju prvine berilija z žarki alfa sta ugotovila novo vrsto žarkov, ki so se izkazala za kratkovalovne Roentgenove žarke. Odkrila sta presenetljivo dejstvo, da so posamezni atomi berilija sprejeli vase po en delček žarkov alfa in da so se spremenili v drugo prvino z višjo atomsko težo. Nova prvina pa ni nič drugega, nego tako zvan "izotop", pavrsta ogljika.

Igla v kopi sena

Da bi se našla igla, ki jo zatakne hudec, než v kopo sena, je skoraj izključeno ali vsaj malo verjetno. Vendar pa se je našel našivec, ki je tudi ta problem zvitno rešil. Stavl je, da bo našel iglo v nekaj minutah. Po sklenjenju stavi je dal kopo sena stianiti v halo, to pa so odnesli v roentgenološki laboratorij, kjer so v petih minutah ugotovili, kje je igla in jo pogegnili iz sena.

Mati Toma Mooneyja, stara 84 let, je pred nekaj dnevi potegnila iz San Franciscosa v New York, kjer se je udeležila demonstracije 12,000 delavcev za sproščitev njenega zeta. Zdravnik je javno izjavil, da je ta pot nevarna za njeno starost, ali ona je zavrnila svarila.

Vesti iz Jugoslavije

(Civlino poročila iz Jugoslavije.)

BREŽIŠKA BOLNICA V PLAMENIH

Škoda krog 200.000 Din. — Požar je uničil podstrežje

Ljubljana, 8. februarja 1932. V noči od sobote 6. febr. na nedeljo je v podstrežju brežiške bolnice izbruhnil požar, ki je grozil uničiti vse poslopje. Vztrajnemu in napornemu delu gasilcev se je posrečilo zatreti ogenj ter preprečiti hujšo katastrofo.

V Narodnem domu v Brežicah so v soboto zvečer igrali diletantje "Sarjevo tetko" v kostanju brežiškega gasilnega društva. Sredi predstave pa je vsa bolnica gori. Gasilci in ostali s takoj planili iz Doma, hiteli v gasilski dom, kjer so se takoj opremili in z brzgalno odhiteli gasiti.

Požar je bila opazila neka pacientka. Opazila je, da skozi streho bolnice udarjalo plameni. Ona je tudi avizirala ljudi. Ko so prihitali gasilci, je bila streha že vsa v plamenih in požar se je lotal iz strehe srednjega trakta. V bolnici je nastala med bolniki zmeda. Bolniki so zbežali v nočnih haljah na prosto, težko bolni pa so ležali v posteljah ter kričali na pomoč. Prihitali ljudje in bolniške osebe so naglo začeli reševati bolnike ter jih prenašati iz poslopja v sosedno upravno poslopje. V kratkem so prenesli vse bolnike iz gorečega poslopja.

Gasilci so takoj po prihodu z vsilo začeli s svojimi akcijami. Nekaj jih je pomagalo prenašati bolnike, drugi so brzgalni vodo v gorečo osterže, del gasilcev spet je metal skozi okna drugo nadstropja poslopja in bolniško perilo, postelje, mize itd. V nekaj minutah so vse drugo nadstropje izpraznili.

Gasilec je kmalu pošta voda v vodnjaku, hidrante pa so morali poprej segreti, da se je otarila zamrzla voda, nakar so gasilci spet začeli sipati vodo v goreči srednji trakt ter preprečili razširitev. V podstrežju pa je ogenj razsajal divje, ker je bilo tamkaj precej slame in celo slanine, ki se je sušila, in tako na pogasitev ognja v podstrežju ni bilo misliti. Šele krog 3. ure zjutraj se je gasilec posrečilo, zatreti ogenj in rešiti poslopje, telo pa je še do osmih zjutraj.

Ogenj je uničil podstrežje s streho srednjega trakta, kjer je bilo tudi skladišče obvez, medicamentov, kar vse je požar uničil. Velika škoda je tudi v traktu srednjega poslopja. Česar ni uničil ogenj, je uničila in pokvarila voda, ki je vdiralna s podstrežja. Omet je odpadel, elektrika je pokvarjena, zidovi so zamazani. Škoda je nad 200.000 Din, vendar bo točneje ugotovila komisija. Škoda pa je krita z zavarovalnino.

Pri gašenju je več gasilcev bilo bolj ali manj poškodovanih. Čevljarju Kostanjiču je s strehe padla na glavo opeka ter se je kasilec onesvestil, a se je kmalu zavedel in prejštes možganov je preostal. Ponesrečil se je tudi Miha Radanovič, več gasilcev pa si je porazlo roke ob razbitih šipah. Med bolniki ni bilo nobenih žrtev, ker so jih pravočasno prenesli iz poslopja. So pa vsi bolniki še vzmernirani in se še niso pomirili od prestanega strahu. Mnogim se bo bolezensko stanje gotovo poslabšalo. Kako je požar nastal, ne vedo. Mogoče bo ugotovila komisija.

Svak ustretil svaka

Boj za grunt — ta je zahteval med našimi kmeti že nešteto žrtev. Nikjer drugje ni ta boj za lastnino tako očit in tako trd.

V okolici Mirne peči je vas Vrhnje, kjer je živel posestnik Mežan s svojo družino. Hčerko je vzel za ženo poštni brzojavni mojster Jože Kužnik, ki se je preselil na Mežanovo. Mežanov sin Anton se je sprva popolnoma dobro razumel s svakom Kužnikom. Ko pa je zvedel, da oče ne namerava dati posestva njemu v roke, marveč Kužniku, je sin svaka zasovražil. Pogosto je izlival prepir v domači hiši, tako da se je nazadnje rajši preselil k nekemu sosedu. Prihajal je pa še vedno k Mežanovim domov. Dne 5. febr. pa je prišlo do hu-

dega spora, ki se je končal z umorom v silobranu. Ko je šel Kužnik — ki je medtem že postal lastnik posestva — zvečer v klet, so iz kleti zbežali trije neznanci. Ko je Kužnik stopil v klet, je opazil tamkaj vrečo, v njej pa sodček vina, ki so ga bili oni trije hoteli odnesti. Kužnik je vrečo s sodčkom zanesel v hišo. Kmalu nato pa pride Anton Mežan ter začne razbijati po vratih in zahtevati vino. Domači so rekli, da mu ne dajo vreče z vinom, Kužnik pa je dejal, naj pride naslednjega dne. Sin Anton, ki je znan po okoliščini nasilen fant, pa je vdrl v hišo skozi okno. Vsi v hiši so se bali nahujšega, ball so se Antona, ker so ga poznali, da utegne izvršiti kako hudo dejanje. Svak Kužnik se je postavil pred Antona ter v silobranu ustrelil štirikrat iz revolverja. Trije streli so zadeli Antona v prsi in vrat. Anton se je zgrudil in umrl. Kužnik se je šel sam javit orožnikom v Mirno peč ter izjavil, da je izvršil umor v silobranu.

Požar v Gornjih Petrovcih

Pred dnevi je požar izbruhnil v gospodarstvem poslopju posestnika Jurija Sebanjca v Gornjih Petrovcih. Poslopje je pogorelo do tal. Gasilci so preprečili, da se ni bil ogenj razširil na druga poslopja. Škoda trpi posestnik veliko in še sam se je pri gašenju hudo opekkel, da je moral v bolnico.

Ognil se je hudemu življenju

V Puštalu pri Škofji Loki se je neki neznan tujec od oslabelosti zgrudil na tla in se onesvestil. Domačini so ga prenesli v seno v Vodnikov hlev. Tu naj bi se tujec odpočil. Toda tujec je bil tudi radi lakote slabotnej. Na naslednjega dne so našli tujca v senu mrtvega. Zaril se je bil z glavo v seno ter se zadušil. Orožniki so po delavski knjižici ugotovili, da je tujec bil Matija Kovačič iz Lužarji v novomeškem okraju in da je bil brez posla. Poleg delavske knjižice so našli pri njem robec in nekaj drobitja.

Brezposelnost

Narakačanje ali padanje brezposelnosti je mogoče dokaj točno opazovati po naraščanju ali padanju števila zavarovanih delavcev pri Okrožnem uradu za zavarovanje delavcev, kjer morajo biti zavarovani vsi delavci in nameščenci. V januarju je bilo povprečno zavarovanih pri tej bolniški blagajni 76.094 delavcev, to je za 22.665 manj, kakor pa meseca avgusta 1931. Zaposelnost pade sicer vsako leto pred zimsko za več tisoč oseb, ker preneha gradbena sezona, vendar je običajno padlo število članstva v tem razdobju kvečjemu za 15.000 članov, letos pa za 22.000! Padec zaposelnosti torej ni le sezonskega značaja. To dokazuje tudi dejstvo, da je bilo lani v januarju 11.000 več članov kakor pa letos januarja.

Smučarske tekme za državno prvenstvo

Zadnje dni se je vršilo v Kranjski gori tekmovalne smučarje za prvenstvo Jugoslavije. Prvenstvo je ostalo spet v Sloveniji. Državni prvak v smučarstvu je za 1. 1932 Albin Jakopič, član smučarskega kluba Dvojice-Mojstrana, drugi pa Bogo Srnec, član smuč. kluba Ljubljana, tretji Herbert Leupold, Nemeč.

Očeta ubil

V Zdolih pri Kozjem je 20-letni Anton Žagar ubil svojega očeta Antona Žagarja, starega 66 let. Fant se je pripravil z očetom, 8. febr. pa ga je ob "furovžu" dejansko napadel in pobil na tla, kjer je oče obležal z razbito glavo. Sin se je potem napil, umrl očetu krvavo glavo ter po prespani noči poklical sosedo, čes, da je oče umrl in ga je treba dati na oder. Sina so aretirali.

Fabrika pogorela

V Viru pri Domžalah je 8. februarja pogorela Kocijancičeva fabrika obvez in drugega sanitetnega materiala. Sosedna poslopja so gasilci obvarovali. Škoda je nad pol milijona Din.

Fantovski poboj

Na Kozjanskem, v Prevalah so se vinjeni fantje stegli ter s koli pobili na tla 18-letnega Klavžarja iz Vojskega, ki je obležal mrtvo.

Utonila v potoku

Pri posestniku Francetu Vilfanu na Krčni gori pri Stari Loki je služila za dekle 29-letna Katarina Pretnarjeva, doma iz Dolenjske v Poljanski dolini. Bila je bolehnna in je često tožila o slabosti. Ko je te dni prala ob studencu, ji je postalo slabo in zgrudila se je v potok, kjer je obležala z glavo, zarito v dno v struge. Tako so jo že mrtvo našli.

Smrtna nesreča

65-letni posestnik Franco Podlipnik iz Novega Marofa v Slov. goricah se je smrtno ponesrečil. Peljal se je na kolesu ter trčil v avtom, ki ga je vrgel v občestni jarek. Podlipnik je poškodbam kmalu podlegel.

Velik požar pri Novem mestu

Posestniku in tesarju Francetu Jermanu v Drski je požar uničil kozolec, skedenj in uro z vsem inventarjem. Škoda ima nad 50.000 Din.

Dvestoletnica Washingtona

Dne 22. februarja tega leta praznujemo dvestoletnico rojstva George Washingtona, prvega predsednika Združenih držav. Od tega dne do prihodnjega Zahvalnega dne se bodo ob vsakem narodnem prazniku vršili slavnostni obredi v počastitev, ki je oče te republike. "Prvi v vojni, prvi v miru, prvi v sreči svojih rojakov," so pravili o njem še za živga. Kongres je imenoval poseben odbor v Washingtonu za letošnje praznovanje prvega predsednika.

Poštna uprava je nedavno izdala nove znamke, ki prikazujejo Washingtona v dvajsetih slikah, povzeta iz raznih slikarskih umotvorov.

V zadnjih letih je v životopisih prišlo marsikaj na dan iz njegovega življenja, ali še danes mnogi ljudje znajo le za bajko o črešnjih.

Okoli njegove osebe tvorilo se je veliko legend kakor o vsakem velmožu. Washington ni le važen zato, ker je bil vodja ameriške revolucije in prvi predsednik nove republike, marveč že tedaj je bil njegov pojav tako markanten, njegov vpliv tako odločen in spoštovanje Amerikancev tako veliko, da se lahko trdi, da so stvoritelji ameriške ustave imeli zmoglosti Washingtona pred očmi, ko so ustvarili to ustavo in zlasti ustanovili oblast predsednika. On je bil zares središče vse zakonodaje nove republike. Mnogo načel v ameriški politiki je pripisati vplivu Washingtona, zlasti pa na polju inozemske politike.

Karkoli naj mislimo o sedanjih zagovornikih ameriške izolacije, resnica je, da je tradicija Washingtona odstranila novo republiko od vsake skušnjave, da bi se pomešala v spore drugih narodov. Tako je imela prilike, da se samostojno razvije.

Mogočnost tradicije pa je taka, da se še danes mnogi ljudje, ki ne marajo komplikacij z inozemstvom, sklenejo na Washingtona.

Ne le kot vojskovodja in državnik, marveč tudi kot oseba in značaj je Washington vreden večnega spoštovanja. Grajsčak, ki bi bil najraje užival udobno življenje na farmi, posvetil se je narodu v težkem času, ko delo za narod je zares pomenjalo žrtev.

— FLIS.

RAZNE VESTI

Govorice o učiteljski stavki v Chicagu

Chicago. — Učiteljice v javnih šolah, ki ne prejemajo nobene plače, trpijo veliko pomanjkanje in govorice o stavki se širijo. V neki šoli, kjer je bilo to vprašanje dano na glasovanje, se je 24 od 26 učiteljic izreklo za stavko.

Gotovo je, da bi bila stavka že izbruhnila, ako bi se učiteljice ne bale, da bodo izgubile penzije in starostne pravice. Druga alternativa je, prisiliti šolski odbor na zatvoritev šol; v tem slučaju bi bile pravice učiteljic protektirane.

Ako bi bogati Cikažani, med temi tudi velike banke, plačali davke, bi tudi učiteljice prejele svojo plačo. Toda ti interesi niso plačali davkov že zadnji dve leti. "Ti ljudje so slabši kot Capone," je dejala predsednica učiteljske unije, "kajti njega so oblasti poslale vsaj v zapor, ker ni plačal dohodninskega davka."

Protiinjunkcijska predloga pred državnim zbornikom

Newark, N. J. — Državni senator R. L. Quinn, ki je tudi predsednik države delavske federacije, je predložil zakonski osnutek proti izdajanju injunkcij. Ako bo načrt sprejet, tedaj bo oblast državnih sodišč pri izdajanju injunkcij zelo omejena. Slični osnutek je predložil v nižji zbornici E. Balentine, predsednik Sveta stavbnih unij v Essexu.

Osnutka predvidujeta, da ne sme noben sodnik izdati injunkcij proti inijam, ki so zapletene v spor z delodajalci. Poleg tega prepoveduje tudi sklepanje "yellow dog" pogojev, ki so naperjene proti delavskim organizacijam.

Lindberghov otrok ukraden

Hopewell, N. J. — V torek, okrog desetih zvečer, sta letale Charles A. Lindbergh in njegova žena Anne pogrešila svojo sina, starega 20 mesecev. Neznani zlikovec je prišel v sobo po lastni akciji okno in odnesel otroka, v sobi je pa pustil noto, v kateri zahteva odkupnino. Vabilna nota ni bila objavljena do srede zjutraj. Otrok je bil v oskrbi služkinje, ki je prva opazila, da je posteljica prazna. Lindbergh je brž obvestil policijo, ki zdaj išče otroka in ugrabitelje po vsej državi New Jersey in sosednjih državah.

Darrow bo zagovarjal havajske linčarje

Chicago. — Clarence Darrow, svetovno znani odvetnik in filozof, je sprejel povabilo, da pomaga pri zagovorništvu mornaričnega poročnika Tosa. Masieja, njegove tače in dveh pomorščakov v Honoluluju, Havaji, ki so obtoženi, da so ubili mladega Havajca zaradi posilstva Masiejeve žene. Darrow odpotuje v Honolulu 20. marca.

Golobi za nasilčevanje brezposelnih

Detroit, Mich. — Ako bo administracija upoštevala priporočilo mestnega zdravstvenega departamenta, bodo v Detroitu polovili in ubili na tisoče golobov v glavnem delu mesta in meso razdelili med brezposelne. Mestni svet je že odobril priporočilo zdravstvenega departamenta.

Bankir skočil v jezero

Chicago. — Frank E. Lackowski, predsednik propadle Northwestern Trust & Savings banke in Second Northwestern State banke, je zadnji torek izvršil samomor. Skočil je v jezero ob Lincoln parku. Prejšnje dni se je pred sodiščem prala afero njegovih zmedenih financ. V to afero je bila zapletena tudi njegova tajnica, miss Harriett Shosky, ki je izpovedala pred sodiščem nekatero zelo intimno reči. Bankir je bil star 47 let, oženjen in oče treh otrok.

ZA NAŠE FARMARJE

Piše Frank Lukancih

Danes se večinoma povsod največ rabijo električni gojilniki, kjer je elektrika, če ni predraga. Temperaturo moramo skrbno paziti vsa sezono, da ni enkrat vroča, drugič premrzla. Ako mogoče nimamo ognja par ur, lahko premrzimo in prehladimo piščance in na ta način napravimo številne pogine ter razne bolezni. Najlažje je držati enako temperaturo pod električnim gojilnikom, ker mora biti vedno med 60° in 70° v sobi.

Gojilniki na premog se danes skoraj največ rabijo posebno tam, kjer se goji večja množina piščancev. Zapomni si, da ni priporočljivo gojiti v skupni več piščancev nego do 350 skupaj. Ne ozirajmo se na to, če razne kompanije ponujajo gojilnike (brooderje) za 500 ali še celo za 1000 piščancev. Imel sem skušnjo, zato mi je dobro znano. S tem samo napravimo mnogo pogina in nič drugega. Ako rabimo gojilnike in da nameravamo gojiti 1000 ali več piščancev, moramo imeti po več odstotkov za gojenje, to je, pregrajenih prostorov. Do sedaj še nisem opisal tega prevažnega dela, zato si ga dobro zapomnite.

Gojenje piščancev je eno najbolj važnih del. Gojilnik naj ima pokrivalo (cover). Ako rabimo premog za kurjavo, naj bo droben, konstantne velikosti, trd ali pa mehak premog. Z mehkih premogom imamo mnogo več dela nego s trdim. Trd premog drži dolgo časa toploto in je brez dima in skoraj brez pepela.

Mnogi petrolejski gojilniki so opremljeni z regulatorjem, kj pripuša v gojilnik ravno toliko petroleja, kolikor ga pogori. Navadno imamo take rezervne tanke zunaj gojilnega poslopja, da smo bolj zavarovani proti ognju. Ako imamo tak rezervni tank, lahko kurimo več gojilnikov iz tega rezervnega tanka. Take vrste sistem gojenja je zelo priporočljiv, ker proizvaža zadostno množino ventilacije in toplote, prepreči drenjanje in kopičenje piščancev.

Peči ali gojilniki na petrolej niso tako pogosto v rabi kot na premog in tudi jih rejci jako visoko ne čislajo kot čislajo premogove. Tudi je veliko težje v mrzlejših krajih dežele napraviti zadostno množino vročine s petrolejsko napravo, ako jih hočemo gojiti v zgodnji sezoni. Gojilnik na vročo vodo obstoji iz dolge in pregrajene sobe, skozi katero vodijo cevi z vročo vodo, ki se jo oreva na enem koncu, ali pa v sredini, na premog za celo sobo, kjer se goji po več sto ali več tisoč piščancev.

(Dalje prihodajta.)

All ste naročeni na dnevnik 'Prosveta'? Podpirajte svoj list!

GLASOVI IZ NASELBIN

(Nadaljevanje s 2. strani.)

tojnost neha za nekaj borih Judejevih grošev in službe? Slovenci v Clevelandu in narod v splošnem vas drži odgovorje za ta namig k bojkotu onih trgovcev, kateri nečejo peslati po vaši muziki. Zase rečem le to: Ako se res smatrate za nekakšne javne osebe, duševne vodje naprednega elementa v Clevelandu, tedaj bi gotovo ne izdal te umazane cunje, tega apela na ono kar je najnižjega v človeku, sploh bi tiskarna "Enakopravnosti" kratkomo odklonila delo še zaradi samospoštovanja, zaradi poštenosti, s katero se navadno baha. Če bi bilo še kaj častniške etike med vami — zapodili bi vse, ki so vam sijili stvar v tisk.

Tega niste storili, šlo je za "napad ob enajsti uri", šlo je za službo — šlo je za umazane Judejeve groše, da se prodajo glasovi naših ljudi Maschketu!

Duševno bankrotiranost teh ljudi okoli "Pamet!" najdete tudi drugod v tej cunji. Pod "člankom" "Infamnost in demagogija blufarskih raketirjev" nahajamo sledeče:

"Danes udrihanje po socialistih, jutri lizanje s njimi in brezplačno tiskanje njihovih tiskovin, kar je priznal neki slovenski socialist nedavno v samem vašem listu! ("A. D.") ... In nikar ne mislite, da vas slovenski socialisti ne poznajo! Tudi oni vas poznajo in vas po vaših zaslugah ocenjujejo!"

"Enakopravnost" se je že davno zlagala in motila v tem in "Pamet" ponavlja isto. Čudno naključje, kaj? Stvar zahteva pojasnila in obsodbe. Šlo je za tiskanje pismokrožnic v prilogi stavkujočih rudarjev v Penni in W. Va. Socialistom ni nihče tiskal zastoj, tiskalo se je za te uboge rudarje in njih družine. Klub št. 27 je le dal svoje delo zraven in tudi nekaj iz blagajne, ki je ostala iz nabranega fonda v obrambo klubove "Zarje", katero so ravni ti elementi hoteli uničiti! Za to blago in plemenito delo očitajo "Ameriški Domovini", da so tiskali v svojo lastno škodo. Upam, da to sovražstvo in zavijanje proti vsemu kar je organizirano med delavci, ne bo pozabljeno med našimi rudarji v Pennsylvaniji. Namen je posvečevali sredstva; krivica je nepozabna!

Na 25. feb. je zagledal bell dan članek v "E.", kateri služi za beganje in zavijanje. Naslov mu je: "Čudna je pota politike!"

V drugem paragrafu čitamo: "V mislih imamo namreč klaverno vlogo, ki so jo igrali v kampanji naši takozvani socialisti. (Pravimo takozvani) kajti po našem mnenju pravi socialisti bi se gotovo ne mogli tako daleč spozabiti kot so se spozabili naši sodrugi na St. Clairju.) — Potem citira zahvalo nam iz "A. D."

Bože mili! Ali se ni sam urednik "E.", nekdo sam socialist, prelevil v "takozvanega", ko je ne samo skočil v republikansko mlako, temveč ko je delal na vse kriplje, da se uniči klub št. 27 in pevski zbor "Zarja"? Sam je izprical na sodnji, da je rekel razkolnikom, ako toliko, da bodo dobili svojo. In dobili so res!

Naprej piše: "Znano nam je tudi, da je vodja slov. socialistov pod drugim imenom napisal obširen dopis za 'Ameriško Domovino', v katerem se je močno ogro-

val za Millerja ter krepko udrihal po "E".

Glede protesta bodi razsvetljeno skrbipohemu uredniku "E", da klub št. 27 ni še imel seje, da uradnih naznanil torej ne more biti. Zakaj protest, ne vem? Izjava bo zadostovala. Če se vi daste vleči z žaleljivo številko 500 slovenskih socialistov, se mi ne damo. Sodrugi pri klubu trdijo, da tista o "vodji slov. socialistov" sliši meni. Jaz trdim, da je stvar dvoumna, tako kot dr. Malleyjevo pismo iz Chicaga, če smem priklicati izredno konferenco SND v spomin. Da se pa ozračje očisti, takoj zase izjavljam sledeče:

Joseph A. Siakovich ni zapisal ene same črke v prilog ne Millerja ne Morgana, in to ne pred, tekem ne po volitvah. Ker "E" težko potrebuje denar, tem potom izjavljam, da za vsako besedico, ki jo dobe zapisano v kakem dopisu ali članku dobe \$1, če dokažejo, da je Siakovich sam enkrat pisal dopis v tej kampanji pod drugim imenom. Nadalje, da naj si gospoda pri "E", osebno njih urednik, zapomni enkrat za vselej, da jaz podpisem vse svoje dopise, kar on sam vedno ne dela.

Posivam urednika, če ima kaj časti, naj imenuje dopisnika s polnim imenom, drugače naj si da potreben mir.

Urednik "E" se kaj rad naslanja na strokovno organizirano delavstvo in izjave njih "voditeljev". Fant bi moral vedeti eno: Ako bi res bilo to delavstvo za Morgana, tedaj bi šlo vseh 70.000 glasov za njega. Tako je približno število njih članstva. Kar reče McLaughlin, ni še zadosti. Delavci ga poznajo in diktature ne marajo od strani ljudi, ki iščejo koristi od Maschkejeve mašine. Kar je Hayes napisal, ni vse. Za nas je pa važno, da vemo o čudnem pretvarjanju urednika "E" in o porabljanju vsega kar mu služi v njegove namene.

Velik Slovan — Zmunt — republikanec, za katerega izvolitev je "E" delovala na vse pretege, je tista oseba, ki je naklonila pogodbo za opremo okrajne ječe v Clevelandu neunjski kompaniji, dasiravno je imela unjska kompanija Schweigler za isto opremo nad štiritisoč dolarjev nižjo ponudbo. In vendar je "E" delovala in pripravljala tega kameleona! Ta velik Slovan je tista oseba, katera se je najbolj protivila pregledu in ponovnemu številu glasov socialističnega kandidata, sorojaka Joseph Martinka pri zadnjih mestnih volitvah. Pamet, pamet, g. urednik! Sedaj so ga sami republikanci vrgli stran, ker ni zadosti delal pri županskih volitvah.

Kadar nam urednik meša pojme s takimi izvlečki in patroni, tedaj se pamet čista in začne demagogija!

Urednik je postal socialistofob. Ker je hotel uničiti s savezniški vseh vse, kar spominja na nekdanje zveze — soc. klub št. 27 in njegovo "Zarjo", misli, da vse streže po njem.

Iz vsega tega sem spoznal, da republikanci so veliki oportunisti, ki iščejo službe na račun "dobrega naroda", da so progresivni, pa niso delali za Peter Wittta, da, ako hočejo biti logični, morajo pristopiti v večinsko stranko — demokratično, ker taka je njih kristološka filozofija, in končno da sta dem.-rep. stranki le peruti letega ptica roparja — kapitalizma!

Joseph A. Siakovich.

Še ona veselica!

Springfield, Ill. — Zadnje čase so tukajšnje ženske postale precej aktivne tako na društvenem polju kakor tudi za Slovenski dom. Ker je prošla veselica društva 47 dobro uspela, je bilo sklenjeno, da se priredi še ena, in sicer dne 27. marca v knižnici Slovenskega doma. Ker so se nekateri nečlanice izrazile, da so pripravljene nekaj prispevati za Dom, naznanjam vsem, da pridejo na sejo dne 6. marca ob 3. popoldne v Dom. To bo seja veselicega odbora in se bo lahko vse potrebno uredilo na tej seji. Dom nam je potreben in je upati, da bodo pomagali vsaj tisti, ki niso hudo prizadeti po krizi, kajti Dom je sedaj v stiskah. Treba je še plačevati za furnes mesečno. Kadar bo to ispačano, potem se bo izhajalo z mesečnimi dohodki. Ako bomo vsi skupaj pomagali, se posameznemu ne bo poznalo, skupno pa za nekaj šteje. — Julija Krmelj.

Slika kaže oddelke vojakov (deklet) v kitajski armadi. Tudi ženske pomagajo odbijati japonske napade na Šangaj. Ves svet danes občuduje junštvo kitajskih deč, ki že mesec dni odbijajo Japonce.

Eljan Rajmund:

PLIN V ZAPADNI EVROPI

(Prikaz iz bodočnosti evropskega velenesta.)

Za "Prosveto" prevedel z avtorjevimi dovoljenjem Fr. W.

"Simon... V marsicem je bil koristen; pa so ga premotili. Ta 'denar'!" Julij je tolažilno pogladil.

"Ema, ne vznemirjaj se z misljo nanj." Ema se je pa uprla. "Ni tako slabo z menoj, ne. Povejte mi, kaj ste nato počeli. Radovedna sem in tudi pravično je, da razložite."

Julij se ji moral čuditi. "Ti neukrotljivka! Napol mrtva boš zahtevala še vse mogočih poročil."

Ema je ugovarjala: "Napol mrtva morda ne, a zdaj, ko je v meni še mlada moč, zahtevam, da me seznanite z vsem, kar je potem nastalo."

Hilbert, ki je bil zdaj skoro tiho, je skušal s prikupnim pripovedovanjem izpolniti njeno željo.

"Onesvestila si se, Simon je pa obležal brez življenja. Nase je dobro meril in pravdo sam zaključil. Kaj je sledilo, si lahko predstavljáš. Tebe smo reševali, to je že šlo, a s Simonovim truplom ni bilo enostavno. Dobro, da ni slutil odkritja. Pollejo bi pripravil in nam zavil vratove. Tako smo pa ugibali, kako s tem samomorom, da nam ne bo usoden. Jan je razrešil. Prevzel je stvar in sam uredil."

"Pa vi? Ste se razšli brez sklepov?" "Kako nas podcenjuješ. Dogodek je zahteval nujno razrešitev marsičesa. Simon sam ne, toda ostalo, kar je bilo z njim v zvezi. Če nam je on samo šestorico izdal, potem nič hudega. A če bi več, kaj v tem primeru?"

K Emi se je sklonila Alma in tudi ona pričela govoriti o zborovanju: "Veš, Ema, prvemu valu ognja je sledilo trenutje grobne tišine. Vsakdo je sebe zalotil ob misli usodne važnosti, nato je pa kakor v prebujenju vseh naših sil, udarila iz nas osvetoželna volja za najjačje, v uspehe usmerjena, a previde ne borbe. Da, predvsem previde! Žrtve za malenkosti niso nikomur v prid. Od izrečenih mnenj smo si najboljše ovojili, in kakor kaže niso bila naša ravnanja napačna. Dostoj smo varno vozili."

"Še potipati ne morejo nikogar," je pojasnil Julij. "Zborujemo drugje, na varnejšem."

IX.

Pred vhom je nekaj začelivo. V sobi so postali pozorni, ne pa prestrašeni. Na trkanje so odprli in zagledali pred sabo Kloti v Leonovem spremstvu. Oba sta bila zavita v plašče, pod plaščem pa oblečena za ples.

"Le bežen hip sva utegnila," je pojasnjevala Kloti. "Se boljša, Ema?" "Hvala. Ne smem se pritožiti."

Leo se ni menil za Emino zdravje. Njegove prve besede so vsem veljale. "Ni bil denar, ki nam je Simona preslepil." Kloti se je nekaj razjasnilo. Hlastno je posegla vmes.

"Da, novica. V arcu so korenine." Dekle na ležišču se je spremenilo v začudenju. "V arcu?"

Leo je sedel. Potem je pa mnogo mirneje razlagal: "Spominjam se, kako se je med nami katerikrat reklo, da ima Simon dobro srce. Teh rekov nisem preizkušal, vendar vsi vemo, da mu je človečanstvo prepogosto sedelo na jeziku. Še zadnji večer je z njim igral komedijo. To

njegovo srce je omrežila očarljivo lepa podlaska, si ga tako podjarmila, da je bilo v zvezi vsej človečanski dobroti zmožno grdega zločina. Seve, denar je igral vlogo, a ne glavno. "Kdor ni močan, ta ni za nas", je izjavil Julij.

"A kdor je ves naš, ta je tudi močan," je menil Leo. Alma se je zganila. "Pravite, da je bila ženska?"

"To je dogmano in lahko verjameš," ji je Kloti zatrdila z vso svetostjo prepričevalnosti. Alma je zagrenjeno zrla predse.

"Ženska... Žena v službi tistih izobraženih barbarov, ki nameravajo s svojo učenostjo uničiti toliko nedolžnih življenj. Glavo stavim, da se ne zaveda, kaj dela, sicer —"

Od ogorenja ni mogla dalje govoriti. Zato je pa Leo spregovoril: "Lokava, zvita ptička je in ume svoj posel."

Alma je začutila znova potrebo, da izpove svoje misli. "Ničvrednica propala! V njej ne more biti nikakega čuvstva, nobene zdrave ženske misli. Kdo huje občuti sramotna krvoprelitja, ogabne pokolje in gnusna davljenja, kakor žena? Me rodimo otroke, me krvavimo in trpimo zanje, me žrtvujemo noči, me prenašamo svojo in njihovo nesrečo. Prav me smo poklicane za boj proti zverstvu, ki se namerja, zato je žalostno, da se dobe, ki služijo z nizkotožnostjo nizkotni stvari."

Kloti se je Almi postavila s posebnim vprašanjem. "Težko se razodi vnaprej. O Simonovi zgodbi sem razodela mnenje. Vsega se pa ne more meriti z enakim merilom. Za pošteno borbo je želel poštenih sredstev."

Vmes je posegel Julij. "Mi pa ne bijemo poštene bitke. V obrambo golega življenja smo se postavili in hočemo preprečiti strahoto, uničenja. Mi bijemo obupen boj. Sami za vse."

"In proti vsemu," je pristavil Leo. "Vem, govor o poštenosti je neumen," je menila Alma nekako v opravičilo. "Ena sama igra bo, z njo pa odločitev."

Kloti se je zmračilo čelo. "A če se v svet ozreš, kaj vidiš?" se je vprašala. "Brezbriznost, nič drugega."

"Kdor more, se z nasladiami pojli," jim razlaga Leo, "in pleše, pleše, da je blazen."

Ema se je ozrla vanj in v Kloti. "Tudi vama se plesanja hoče, kakor vidim."

Kloti ne pade v zadrego. Takoj pojasni: "Ravno zavoljo plesa se ne utegnava preveč muditi. Sva skoro pozna. Mnogo posla bo, a tudi plen se nam obeta."

"Bogat, neizmerno koristen plen!" je vzkliknil Leo. "Požravi se nam Ema!"

Leo je hitel s poslavljanjem, a tudi njegova družica tega večera ni zaostajala za njim. Tudi ona je voščila zdravja sobojevnici Emi: "Cimprej se pozdravi, da nam pomagáš! Da se izkažeš s čim posebnim ter nam pripomoreš k zmagi."

"Sama že komaj čakam zdravja. — — — Na plesu pa obilo sreče."

Ema se je v trudnem razpoloženju zleknila po ležišču. Kloti in Leo se nista utegnila niti pošteno posloviti. Nagloma sta zapustila prostor in odhitela po svojih potih.

(Dalje prihodajša.)

Vilko Ivanuš: IZHOD

I.

Z vpognjeno glavo, z ozeblimi nogami in z mrakom v prsih je bledel po ulicah. Misli je na svojo Marijo. In na malo Majo. Mračilo se je, sever je divje pihal po gradah snega in tulil o krog uličnih oglov, ter se izgubljal nekje v brenčanju oledenelih brzovajnih žic. A Srečko je čutil še večjo praznoto. Mračno je korakal mimo razsvetljenih izložb, pisanih plakatov in skremžanih obrazov mimogredočih. Misel, blaga in drhteča se je zibala v njegovih možganih in grbančila čelo.

"Kaj naj storim, kaj na storim? — je neprestano govorila v njem."

"Da ji vse odpustim in da jo zopet vzamem k sebi? — to vprašanje se je oglašilo kot močan akord drage melodije."

Odpustiti! To je edini izhod iz zagate! Vsa tako se mu je zdelo. Saj je tudi Krist odpustil na križu. A še prej je odpustil Mariji Magdaleni, grešnici. In zakaj ne bi tudi on? Tudi on ni bil vedno najboljši. Zgodilo se je, da je tudi on grešil. Da! Marija Magdalena! Tudi njegovi ženi je imela Marija!

"Marija? ... Čudno! — je mrmral sam pri sebi."

Da. Stori bo tako. Odpustil ji bo. Ze radi male Maje, ki nima sedaj matere. A tako pogosto

sprašuje po nji. In to ga posebno boli.

"Ata, kje je mamica? Dobra mama! — brblja mala dveletna Maja."

Takrat ga vsakikrat silni na jok. "Ni mame. Mama je umrla! — je odgovarjal otroku."

Deto, kajpada, ne razume, kaj pravzaprav pomeni "umreti". Ali njegova kodrasta plava glavičca ve samo, da mame ni, a ona jo je tako rada božala in negovala. In Maja grenko zaplače.

"Maja, mala moja Maja, ne jokaj!"

Misel na otroški jok ga nehoče opomni, da se vrne domov. Ali doma je tako teano in prazno. In to v dolgih zimskih večerih, ko se ne more spati. In ko so nečisto tako težke in sivine. Strahno je to, mirvariti se v dolgih nočeh, ko beži spanec in ko je vsaka minuta neskončna večnost. Ko imajo vse misli svojo težo in še močnejše grabejo po ranjeni netranjosti.

Prišel je do vrat in vtaknil ključ. Začel je odklepavati, ali ključavnica ne pusti. Ključ se ne obraca. Poskuša še, a vse zaman. — Hm, kaj je to? — Prišel je za ključko in vrata so se odprla. In luč mu sine v oči. Sobá je razsvetljena, a tam ob mizo se je naslonila nekaka nežna postava in nepomično strmi vanj. — Marija... — je planilo nehoče. — Srečko!

On se ne zgame. Oči se mu zavrnejo in povesil jih je. — Torej si prišla? — je vprašal tiho.

Ni čakal odgovora, nego trudno sede na stol.

In se je zamislil... Začelo se je še v velikem mestu. In tu se je nadaljevalo. Tedaj sta bila komaj leto dni poročena. On je služil v neki banki, a s svoboden čas je posvečal svoji ženi in tedaj ravno se rodil vsemu otroku. In poleg tega je mnogo čital in se učil. Hotel je nadomestiti vse zaostalo, kar je zamudil radi ženitve in radi borbe za vsakdanji kruh. Zaljubljen sta se malodane še kot otroka in se poročila proti volji staršev. Starši so se ju radi tega odrekli. In tako sta morala mnogo trpeti in delati in še povrh gladovati. Naposled se mu je le udalo, da je dobil to mesto v banki. In sedaj je dobro. Sedaj ima posebno rad. Skoro prevrača! Tuintam se mu je zdelo malo čudno, da ga tako ceni in predpostavlja pred drugimi. In ni vedel zakaj se mu njegovi kolegi tuintam namrgodnijo. Da ni morda to iz zavisti?

Nekega dne ni bilo šefa v uradu. In ker je prej končal svoje delo nego običajno, se je ogledil, da čvide prej domov k svoji ženi. Hotel jo je iznenaditi. Ko je prišel do stanovanja, ni niti potrkal na vrata, nego naglo stopil v sobo. In tedaj mu je bilo mahoma razumljivo vse tisto namrgodnavanje kolegov.

Na divanu je ležala njegova žena in na nji gospod šef! A mala Maja je spala v zibelki... Pustil je vse, vzela malo Majo in odšel iz tistega mesta. Marija je ostala kot pozabljena med daljavami. Čez mesec dni je prišla za njim. Prosila je, se zaklinjala, jokala in prosila za odpuščanje. Ze radi otroka!

On jo je ljubil. In odpustil je. Zopet je bilo vse dobro. Bila sta srečna. On je zopet pridno delal in to po cele noči pri trvdki, kjer je bil nastavljen, a ona mu je bila dobra. Ko se je zvečer vračal domov, sta se igrala z malo hčerkečo Majo, kakor da sta tudi otroka. In vse je bilo pozabljeno! Pač ga je včasih zabelo v notranjosti radi tistega, kar se je zgodilo, a ublažilo se je pri pogledu v njene lepe modre oči, ki so ga gledale tako milo.

"Marija, kaj misliš?" "Ljubim te. Ti si tako dober!"

Ali nekega dne se je spoznala z drugim. Pri kopanju na reki je bilo. Ta drugi se je ogreval za nekake ekstremne ideje, vsled katerih je imel večne neprilike. In ravno te ideje so njeno fantazijo opijale in ustvarjale o njem neko romantično gloriole. In poleg njega je pozabila na moža in na otroka.

Srečko je zvedel za to in trpel. Čutil se je ponižan in opljuvan. In znanci so se mu posmehovali.

"Marija, kaj je to, zakaj si takšna?" "Ne vem. Samo eno vem. Ne ljubim te več."

Njemu je bilo strašno. Čutil je dregel srca. — Zakaj, Marija? ... Koga ljubiš?"

"Tistega drugega! Oprostite ali ne morem si pomagati!" Videl je, da govoril resnico, kajti solze so ji prišle v oči. Ali kaj naj stori? Srce se mu krči od bolečine, od strahu, da je ne izgubi.

Ponižal se je in je šel k tistemu. — Poslušajte, imejte obzir! Ona je vendar moja žena in zelo jo ljubim. Pomnite, da je tu še nekdo tretji: naš otrok! Zakaj nam rušite srečo?"

"Gospod, ne obojajte me! Nisem kriv! Ne hodim za vašo ženo. Ona sama prihaja k meni, ker me zelo ljubi. A da bom tudi jaz do kraja jakren: tudi jaz jo ljubim!"

Je zaiskril v globini njegovih oči sum, katerega je pa takoj razpršila.

"Mama, mama! Maja ima rada mano in ato. Mama je dobra, ata je dober in Maja je dobra! — tako je brbral otrok."

"Da, zato moje. — je vzklikala vsa radostna Marija. Nekega dne je prejela pismo. — Za gospo Marijo! — je rekel prinašalec."

"Pismo?" "Vztrepetala je. Prejela ga je z nekim strahom. Rokopis se ji je zdel tako poznan. Odprla je pismo razburjena."

"Gospa! Vse je minilo, a ne morem Vas pozabiti! Ne morem pozabiti tistih noči, ki ste mi jih poklonili!"

Samo eno edino zadnjo prošnjo imam. Uslušite jo. Pridite v terek ob sedmih zvečer k pošti! Še enkrat edinkrat bi rad preživel eno uro poleg Vas, In nič več! R."

Prečitala je pismo naglo in s trepetom. Spomnila se je, da bi lahko vsak trenutek vstopil mož, in to ji je vrnilo zavest. Še enkrat je prečitala pismo in ga vrgla v peč. Znala je, da bi ji to pismo lahko zročilo srečo.

"Ne grem, — je sklenila, Nastopil je večer in mož se je vrnil."

"Kaj si tako pobita? Kaj se je zgodilo?" "Glava me boli, — je odgovorila tiho."

"Mama je bubina! — je brbrala Maja. Prišel je terek. Srečko je imel dopust in se je ves dan igral doma z Majo. A Marijo je še danes bolela glava. In ostala je v sobi."

"Kaj hoče?! Za nobeno ceno na svetu ne grem!"

Ali misel, da je še ljubi in da je ne more pozabiti, jo je gnala proti volji k njemu. Saj ga ona tudi še vedno ljubi. To je sedaj še le spoznala. Ali ne sme ga ljubiti, radi moža ga ne sme, ker bi on bil nesrečen. A on je tako dober! In tu je še njena draga, mala Maja!

"Mama je bubina! — ji je zvonilo še vedno v ušesih, kakor ukor radi laži."

"Samo eno edino zadnjo prošnjo imam. Uslušite jo in pridite..."

"Šla bom! Še danes, zadnjikrat! In nikdar več!"

"Srečko, glava me boli. Grem malo na zrak! Čez eno uro se vrnem!"

"Grem s teboj! Vzemiva še Majo s seboj!"

"Ne, ne! Raztresena samote in svežega zraka! — je govorila razburjena, da bi on ne opazil namena, zakaj hoče iti."

"Dobro, Marija! — je odgovoril tiho."

"A ona je bila preveč vznemirjena, da bi opazila v njegovem glasu nitko sumnje."

In je šla. Nekje v zvoniku je že bilo sedem. Ulice so bile zavite v temo, samo tuintam je kakšna rumena luč svetiljke parala temo s svojim avtomotom. Vsa je trepetala pri misli, da ga bo zopet videla. Ali trdno je odločila, da je to zadnjič in če ji izkrvavi srce."

Zadnjič! Zadnjič! — je govorila tiho, kakor da sama sebe prepričuje in utrjuje v svojem sklepu. Ni niti opazila, da se za njo tihotapi senca z grozoto v očeh."

Pred pošto je stal avtomobil. Vratice so se odprla in ona je zasišla svoje ime. Vstopila je v avtomobil. V njem je bil on. Motor je zabrel in krenil. Skozi njegove velike reflektorje je posijal močan snop magnezijeve luči in objel vse pred seboj, kakor...

NAŠ ZASTOPNIK

Br. Frank Sedmink bo obiskal naročnike in rojake po raznih nasebinih v Pennsylvaniji, W. Virginiji in v Ohio; upravnitvo priporoča rojakom in članom, da mu grede na roke in pomagajo na agitaciji za List Prosveta.

Phillip Godina, upravitelj.

SLOVENSKA NARODNA PODPORNJA JEDNOTA

Izdaja svoje publikacije in še posebno List Prosveta za korist, ter potrebuje agitacije svojih družtev in članstva in za propagando svojih idej. Nikakor pa ne za propagando drugih podporinskih organizacij. Vsaka organizacija ima običajno svoje glasilo. Torej agitatorični dopisilni naznanila drugih podporinskih organizacij in ujih družtev naj se ne pošiljajo Listu Prosveta.

Življenje je zopet teklo svojim navadnim tokom. S svojimi vsakdanjimi skrbmi in radostmi. In dnevi so potekali v tihi sreči.

Našla je pri možu in otroku zopet svoj mir. V njegovih očeh je videla vsak dan refleks sreče in to jo je radovale. Le včasih se

kor kraki ogromnega polipa. Ob zidu tam je stonela nekaká blebda pojava, ki je je uprav sedaj objel krak svetlega-polipa.

"Srečko! ... — je zakriknila tiho. — Motiš se! Videl sem dobro. Ni bil on! — je rekel oni v avtomobilu s prepričevalnim glasom."

III. Ko se je vrnila domov, je bilo že osem. Bojazljivo se je plazila po hodniku, kakor preplašena srna ali kakor otrok, ki zna, da je nekaj zagrešil, a da se ne zaveda velikih storjenega greha. Predsoba je bila odprta. To se ji je zdelo nenavadno. Vstopila je in videla, da je tudi soba širom odprta in razsvetljena."

To jo je razburilo. — Srečko je gotovo za trenutek kam šel, — je pomislila in jo je nekoliko umirilo.

Stopila je v sobo in videla Majo, kako mirno spi v vozičku. Na njenem obrazu je trepetal tihi in lepi smehljaj.

"Maja spi... — je rekla tiho in v spustila zastor nad vozičkom, da bi luč ne motila njenih oči. Začutila je kakor nekako očajšanje, ker ni čutila otroških bližaj na sebi, ki so se včasih zdeli, kakor da prodirajo v njo in nehoče mnogo sprašujejo."

"Kako se smehlja, moja mala! Ali kje je Srečko?"

Obrnila se je. In smrtno je pobledela. Oči so se ji divje napele. — Ah! ... — je krklnila v grozi kakor ranjena žival."

Za odprtimi vrati je na žeblihu viselo obešeno Srečkovo telo. Iz ust mu je kapljala kri, ki je že naredila celo lužo pod njim na tleh. Oči so bile strašno napete in izstopljene in so nepremično strmelo v Marijo. Kakor da jo hočejo prodreti! Lasje so bili razmršeni, a pomodrele roke so visele ob telesu."

Mariji je bilo, da zblazni. Skočila je k mizi, zgrabila nož in z divjim smukom prerezala pas. Telo je zamolklo padlo na tla."

"Srečko, moj Srečko! ... — je zakričala in se vrgla nanj. Ali telo je bilo hladno, otrplo in iznakaženo. Zgrozila se je. Priplazila se je do vozička, zgrabila malo spavajočo Majo in kakor zblaznela zbežala na dvorišče."

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojem prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojem v domovino.

— Pomoč! ... — krklnila, ne vedoč sama kaj dela. Vse je bilo tako strašno. — Kaj se je dalje zgodilo, ni pravzaprav znala. — Pribežale so neke ženske iz sosedstva, in s solznimi očmi in s strahom na ustah, stokale. Marija pa je trepetala v kotu, strmeč vsa brez misli v mrtveca in stiskala v naročju malo Majo, ki je bridko plakala, ker so jo zbudili iz sna. Marija je slisala, kako je nekdo težko prokrel, a nek mladič ji je dvakrat pijunil v obraz.

— Vlačuga! — Beštija! — Prokleta, ti si ga ubila! Ti si tega kriva! — Srečko, Srečko, odpusti mi Mariji! Ona je tvojo ljubezen vračala z nehvaležnostjo! Ali ona ni kriva, da te ni mogla ljubiti! — je kričala obupno, trepetajoč kakor šiba.

— Marš otod! — je silila kako nekdo govori in neka tekaška roka je udarila brutalno in kravavo po njenem obrazu, da je omahnila.

— Oprostite, nisem kriva... nisem kriva! ... — je stokala tiho.

Iz ust ji je britekla topla kri, a mala Maja je krklnila od strahu in se krčevito stisnila k materi.

— Mama je bubina! — je stisnila v joku... A zunaj je padal sneg v tehkih debelih kosmih... Napisano za Prosveto.

ALI TRPITE NA ŽELODOU, JETRIH, OBISTH ALI CREVIH? Hitra pomoč za okorni vrati Sloan's Liniment

V JUGOSLAVIJO do CHERBOURG TRETJI RAZRED HAMBURG-AMERICAN LINE \$79.50

NAROČITE SI DNEVNIK LIST PROSVETA Cenjeni brat (naštra) S. N. P. J. I. Po sklepu 8. rodne konvencije se sedaj lahko naroči na List Prosveta...

PROSVETA, SNPI, 2657 So. Lawrence Ave., Chicago, Ill. Priloženo pošiljam naročnino za List Prosveta vsoto \$...